

J

J (písmeno) - desiate písmeno *latinskej abecedy*

<https://en.wikipedia.org/wiki/J>

Písmeno J

Morse

Námorná vlajka

Semafor

Braille

Prsty

Ja som Alfa i Omega - 1.*motto*; vyjadrenie všemohúcnosti a večnosti Boha; Boh je Stvoriteľom a Dokončovateľom sveta

2. názov kapitoly (*Zjavenie 1,8*) odvodený z verša: **Ja som Alfa i Omega, hovorí Pán Boh, ktorý je, ktorý bol a ktorý príde, Vševládny** (všemohúcnosť a večnosť Boha; Boh je Stvoriteľom a Dokončovateľom sveta).

-stredoveké rukopisy (napr. *Beatova apokalypsa*) niekedy používajú názov Ja som Alfa i Omega pre kapitolu *Druhý príchod Krista (1,7-8)*; v stredovekých rukopisoch pasáži 1,8 odpovedá *Križ Baránka*; nepomýliť s iniciálou písmena A (pozri *Beatus Girona*); pozri *apokalyptické námety*

-vyhlásenie „Ja som Alfa i Omega“ sa objavuje aj v kapitole *Kristus potvrdzuje obsah zjavenia (22,13)* a v kapitole *Nové nebo a nová zem (21,6)*

(1,8. Druhý príchod Krista). **Ja som Alfa a Omega** (Beatus Facundus, 1047)

Jabal - v *Hebrejskej biblii* v (*Genesis* 4,20) potomok *Kaina*, syn *Lámecha* a *Ady*, brat *Jubala* a nevlastný brat *Tubal-Kaina* a *Naama*; je popisovaný ako predchodca všetkých, ktorí žijú v stanoch a chovajú dobytok; to znamená, že bol otcom *beduínskeho* životného štýlu

[http://en.wikipedia.org/wiki/Jabal_\(Bible\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Jabal_(Bible))

„jablčko perzské“ - pozri *broskyňa* (Biedermann)

jablká nesmrteľnosti - Vlčková v súvislosti s heslom *Idun*: germánska bohyňa mladosti, ktorá vo svojej skrinke opatrovala jablká nesmrteľnosti; bohom stačilo z jej jablčok vždy trochu zjesť, aby si zachovali večnú *mladosť*; keď sa ľstivému *Lokimu* podarilo úskokom pripraviť *Idun* o jablčka, začali bohovia (*Asovia*) starnúť (pozri *ragnarök* „veľký pád bohov“); pozri *germánska mytológia*; *nesmrteľnosť*; porovnaj *zlaté jablčka* zo záhrady *Hesperidiiek*

jablko - lat. *malum*; gréc. *melon*

pozri *Stredoeurópsky maliar z prelomu 17. - 18.storočia*

Baleka: *plod*, ktorý bol pre svoj tvar, farbu, vôňu a chuť už v staroveku *symbolom plodnosti*; tvar gule znamenal v *antike* aj nekonečnú večnosť prírodného cyklu; jablko znamenalo *Krista* a tiež jeho učenie (ak drží jablko *Ježiatiatko*, ide o narážku na jeho budúce *vykupiteľské* poslanie); bolo symbolom pozemskej *túžby* ale aj *slabosti (jablko poznania)*; pozri *symboly číselné 5, jablň, zakázané ovocie, vianočný stromček; pomaranč; chodenie s tromi kráľmi* (www - svätenie)

Lurker v súvislosti s heslom *plod*: dvojznačnosť významu jablka: Kristus pribitý na kríž prirovnávaný k jablku, ktoré visí na strome (> *strom krížový*; pozri *závesná obeť*) a vydáva vôňu vykúpením sveta (biskup *Ambróz*); iní vykladači vidia v jablku plod hriešneho pádu (pozri *prvotný hriech*); tento výklad vychádza v neposlednom rade z faktu, že výrazy jablko a *zlo* sa v latinčine líšia iba dĺžkou samohlásky a : *malum* – „jablko“, *malum* – „zlo“; symbolom *vykúpenia* je jablko, po ktorom siaha Kristus - dieťa (pozri *Jezuliatko*), a tým berie symbolicky na seba *hriech* sveta

Hall: podľa tradície, nie však podľa biblického svedectva; *ovocie zo stromu poznania*, je zrejme požičané od ranokresťanských umelcov, ktorí zobrazovali strom so *zlatými jablčkami zo záhrady Hesperidiiek*; preto je jablko symbolom *prvotného hriechu*, a ak ho drží v ruke Ježiš - dieťa, potom je narážkou na jeho vykupiteľské poslanie; jablko v hube *opice* má rovnaký význam (hriech); *zlaté jablčka* sú symbolom *bdelosti a harpyjí*, ktoré sprevádzajú *Lakomosť/Avaritiu*; jablká sú atribútom *Grácií*; jablká spolu s ružami v košíku atribútom *sv. Doroty*; niekedy jablko v rukách dieťaťa Ježiša nahrádza *pomaranč*

Krämer-Trenkler: nikde v *Biblii* sa vyslovene nespomína ako zakázané *ovocie* práve jablko (v *Genezis* hovorí o *ovocí rajskej stromov*); nikto presne nevie, ako a kedy sa zo stromu uprostred *rajskej záhrady*, stala jablkoň; podľa všetkého sa jablko dostalo do biblie cez grécke a *keltské mýty*; jablko u týchto národov je symbolom bohyne lásky (pozri *Aine*), a pretože sex je pre dobrého kresťana niečo škodlivé, mohla byť zakázaným ovocím iba jablkoň

Biedermann: jadrové *ovocie* s mnohorakým symbolickým významom; podľa antických mýtov jablko stvoril boh vína a vinohradníctva *Dionýzos*, ktorý ho potom daroval bohyni lásky *Afrodité* (stalo sa jej *atribútom*); *erotické* asociácie spájajú jablko so *ženskými prsiami* a jadrovník naprieč prerezaného jablka s *vulvou*, preto sa v symbolike môže jablko chápať dvojako; bohyňa Zeme *Gaia* darovala svojim deťom *Hére* a *Diovi* jablko ako *symbol plodnosti*; v Aténach si novomanželia po vstupe do nevestinej komnaty rozdelili a zjedli jablko (pozri *manželstvo*); ak zaľúbený človek hodil do niekoho jablko alebo mu ho poslal, považovalo sa to za prejav *lásky*; staronordická bohyňa *Idunn* stráži jablká, ktoré prinášali večnú *mladosť*; v *keltskej mytológii* jablko symbolizovalo sprostredkované poznanie; čínska symbolika (pozri *čínske symboly*) vychádza z rovnakej výslovnosti slov jablko a *mier* (pching), ale aj podobného znenia slova *choroba* (pching), preto sa jablká nesmeli dávať chorým; opačný význam mal *jablkoňový kvet*, ktorý symbolizoval ženskú *krásu*; v Európe *rajské jablko zo stromu poznania* dobra a zla symbolizuje pokušenie a *prvotný hriech/dedičný hriech*; na obrazoch znázorňujúcich pád prapredkov drží *had* v papuli jablko, hoci text hovorí o „*ovocí*“ > jablko nebolo v *Oriente* známe; podľa rozličných tradícií jablko zastupovala *figa, dula* alebo *granátové jablko*; na zobrazeniach narodenia Ježiša Krista sa *Jezuliatko* naťahuje za jablčkom a symbolicky tak berie na seba *hriechy* sveta; obdobný význam návratu do *raja* prostredníctvom narodenia Krista majú aj jablčka zavesené na *vianočnom stromčeku*; lákavá sladkosť jablka sa pôvodne spájala so symbolmi hriechu aj na základe latinskej podoby slova *malum* (pôvodne grécky melón; lat. jablko) s lat. slovom *malum* – „zlo“; nezriedka sa preto v barokovom umení znázorňovala smrť ako kostlivec s jablkom v rukách < za *prvotný hriech* treba zaplatiť *smrťou*; v svetskej oblasti reprezentuje jablko svojím takmer dokonalým guľatým tvarom *kozmickej* symbol; preto držia cisári a králi popri *žezle* aj *rišske jablko* symbolizujúce *svet*; na antickej *minci* sa zachoval obraz troch *guľ* predstavujúcich tri svetadiely známe v časoch cisára Augusta (*Ázia, Afrika, Európa*; pozri *rišske mince*) a toto rišske jablko bolo korunované postavičkou bohyne víťazstva (*Niké, lat. Victoria*); v kresťanskej symbolike (pozri *kresťanské symboly*) prevzal jej miesto *kríž*, preto *astronomickým symbolom* Zeme je kruh s krížikom; *Avalon*, „*krajina jablč*“ symbolizuje v *keltských ságach* ostrovy nadzemskej radosti (porovnaj *ostrovy blažených*); mytológ Ranke-Graves chápe v tomto zmysle jablko ako najrozšírenejší symbol *lásky a jari*, ktorý je „*priesmykom k elyzejským poliám*, do záhrad plných jablč, kde je vstup povolený iba dušiam hrdinov“ (porovnaj germánska *Valhala*); jablko je darom *Hesperidiiek Héraklovi* a tiež darom *Evy*, pramatky všetkého živého, *Adamovi*; napokon aj *Nemesis*, bohyňa *posvätného hája*, skôr ako sa stala bohyňou pomsty bohov na kráľoch za ich pýchu, niesla v rukách ako dar pre hrdinov vetvičku s jablkami; všetky *raje* od *neolitu* cez *dobu bronzovú* boli ostrovmi *ovocných záhrad*; je zaujímavé, že na *erboch* sa často zobrazovala aj nejedlá plánka; pozri *plody/ovocie; atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

J. Breu ml. Madona s dieťaťom (16.st.)

L. van Leyden: Panna a dieťa so svätou Annou ponúkajúcou jablko (rytina, 1516)

P. de la Medina: Zátišie (17.st.)

T. Yepes: Ovocie na mise (1642)

L. E. Melendez: Zátišie s jablkami, hroznom a pohárom džemu (bodegón, 18.st.)

L. E. Melendez: Zátišie s jablkami, hroznom, melónmi, chlebom, pohármí a fľašou (bodegón, 1771)

H. H. Fantin-Latour: Tanier s jablkami (1861)

J. Želibský: Jabloňový konárik

jablko granátové - granátové jablko
jablko Hesperidiiek - pozri zlaté jablčka, Hesperidky
jablko kráľovské - kráľovské jablko
jablko plodnosti - pozri Rerir, Hrímnir

jablko poznania - zakázané ovocie

jablko rajske - rajske jablko

jablko rišske - rišske jablko

jablko zlaté - zlaté jablčka

jablko zvady - v gréckej mytológii jablko, ktoré hodila rozhnevaná bohyňa zvady *Eris* medzi účastníkov hostiny na *Olympe* alebo počas svadobnej hostiny *Pelea* a morskej bohyne *Thetis* v jaskyni *Centaura Cheiróna*, na ktorej sa oslavovala svadba ftijského kráľa *Pelea* a *neréidy Tetys* (ich synom bol *Achilleus*); pozri *Hostina bohov*, *Paris*, *Trójska vojna*; *hnev*

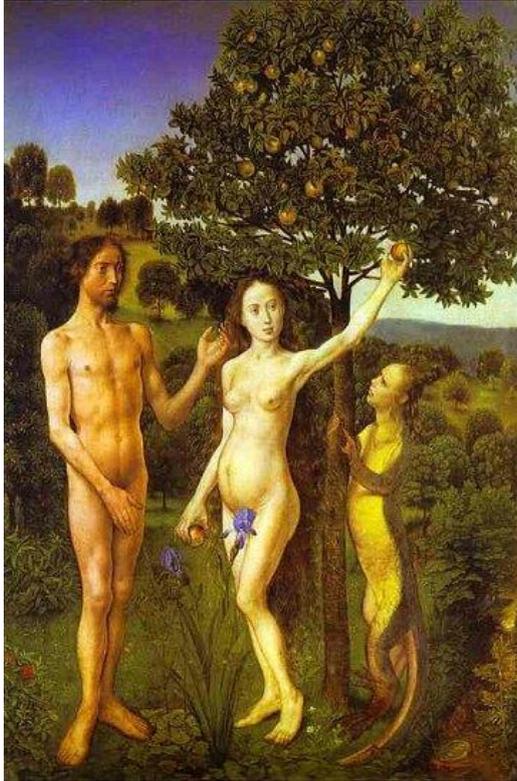

J. Jordaens: Svadba Pelea a Tethis. Jablko zvady

jabloň - 1. *strom*, ktorého symbolika bola pokračovaním symboliky plodu - *jablka* > symbolický význam mal aj tieň jablone, chápaný v *kresťanstve* ako dotyk najvyšších duchovných síl; pozri *plod*, *zakázané ovocie*

2. *strom* (známych 15. druhov), ktorého *drevo* nemá zvláštne vlastnosti, ktoré by ho predurčovali na väčšie využitie v *rezbárstve* alebo *nábytkárstve*; pozri *bonsaj*

Výklady k Starému zákonu: starozákonný *strom poznania dobrého a zlého* (niekedy stotožňovaný so *stromom života*; *biblia* píše tak o jednom strome v rajskej záhrade, tak o dvoch; kresťanstvo ho stotožnilo s jabloňou; ide o stredoveký výklad na základe homonymov: zlý (*malus*) a jablko (*malum*); Židia uvažujú o *figovníku*, lebo *Biblia* hovorí, že potom sa Adam a Eva prikryli spletenými figovými listami; podľa arabských mýtov (dodnes) je *figovník* obývaný *démonmi*

H. van der Goes: Adamov pád (15.st.)

G. Klimt: Jabloň I. (1912)

G. Klimt: Jabloň II.

jabloňový kvet - Biedermann v súvislosti *jablko*: jabloňový kvet symbolizoval *ženskú krásu*; pozri *jabloň*

B. van der Ast: Zátišie s jablkovými kvetmi (1635)

Jablunkov - pozri *Čechy*

J. Alt: Jablunkov (1840)

jabó - žabó

Jacob - Jákob

Jacob Cornelisz van Oostanen - Cornelisz van Oostanen Jacob

Jacob de Voragine - (†1298); tal. *Giacomo da Varazze*; taliansky *hagiograf* a historik; 1240 vstúpil do *dominikánskeho rádu*, azda v *Janove*, neskôr pôsobil ako lombardský provinciál svojho *rádu*, od 1292 bol arcibiskupom janovským; jeho literárna činnosť (pozri *Legenda aurea*) vyplývala z jeho cirkevného postavenia a bola zameraná čisto prakticky, preto písal prostou latinčinou

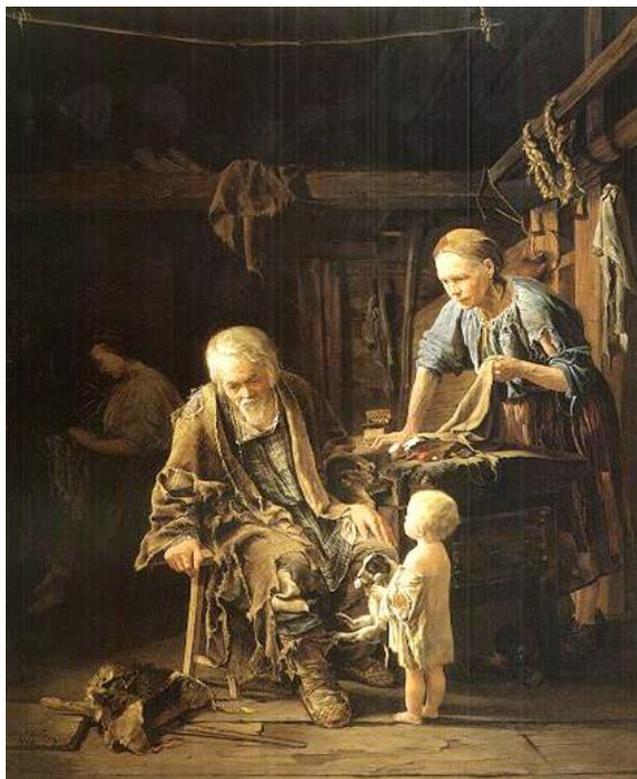
Jacobello del Fiore - (†1439);

<http://www.flickr.com/photos/28433765@N07/8516492318/in/photostream/>

Jacobi Valerij Ivanovič - (†1902); ruský maliar a starší brat Pavla Jacobiho, pozoruhodného revolucionára a etnografa; v roku 1870 sa stal jedným zo zakladajúcich členov umeleckej spoločnosti *Peredvižnikov*, ale postupne prejavil nesúhlas s ideálmi spoločnosti a bol vylúčený; neskôr bol považovaný za konzervatívneho a skeptického k ideálom *Preredvižnikov*; bol členom cisárskej akadémie umení od roku 1868, od roku 1871 profesor, učil na akadémii v 1878-1889; žil prevažne v Petersburgu a vytváral historické obrazy; jeho práce boli kritizované ako čisto dekoratívne

http://en.wikipedia.org/wiki/Valery_Jacobi

http://ru.wikipedia.org/wiki/Якоби,_Валерий_Иванович

V. I. Jacobi: Pokojný sviatok žobráka (1860)

V. I. Jacobi: Odpočínok väzňov (1861)

V. I. Jacobi: Šašovia na dvore kráľovnej Anny (1872)

Jacobsz Lambert - (1636); tiež Lambert Jacobszoon; maliar holandského zlatého veku a kazateľ; pozri *holandskí maliari zlatého veku*

http://en.wikipedia.org/wiki/Lambert_Jacobsz

http://www.dutchpaintings.com/jacobsz_Elisha%20refusing%20gifts.html

<https://www.google.sk/search?q=Jacobsz+Lambert&espv=2&biw=1852&bih=995&tbm=isch&imgil=81RPAvQfgrDL->

https://www.google.sk/search?q=Jacobsz+Lambert&espv=2&biw=1852&bih=995&tbm=isch&imgil=81RPAvQfgrDL-M%253A%253BSJ6a_dvmeI5wCM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fartmight.com%25252FArtists%25252FLambert-Jacobsz%25252FLambert-Jacobsz-Jacob-and-Ezau-Sun-238157p.html&source=iu&pf=m&fir=81RPAvQfgrDL-

https://www.google.sk/search?q=Jacobsz+Lambert&espv=2&biw=1852&bih=995&tbm=isch&imgil=81RPAvQfgrDL-M%253A%252CSJ6a_dvmeI5wCM%252C_&usg=__gbSNRPKmlIB-f3p8CJXNE4u-p3Q%3D&ved=0CCoQyjc&ei=1bqAVOzpDpLPaMqdgtgL#facrc=__&imgdii=__&imgrc=81RPAvQfgrDL-

https://www.google.sk/search?q=Jacobsz+Lambert&espv=2&biw=1852&bih=995&tbm=isch&imgil=81RPAvQfgrDL-M%253A%3BSJ6a_dvmeI5wCM%3Bhttp%253A%252F%252Fartmight.com%252Falbums%252F2011-02-07%252Fart-upload-2%252FL%252FLambert-Jacobsz%252FLambert-Jacobsz-Jacob-and-Ezau-Sun.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fartmight.com%252FArtists%252FLambert-Jacobsz%252FLambert-Jacobsz-Jacob-and-Ezau-Sun-238157p.html%3B1120%3B944

<https://www.google.sk/search?q=Jacobsz+Lambert&espv=2&biw=1852&bih=995&tbm=isch&imgil=81RPAvQfgrDL->

https://www.google.sk/search?q=Jacobsz+Lambert&espv=2&biw=1852&bih=995&tbm=isch&imgil=81RPAvQfgrDL-M%253A%253BSJ6a_dvmeI5wCM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fartmight.com%25252FArtists%25252FLambert-Jacobsz%25252FLambert-Jacobsz-Jacob-and-Ezau-Sun-238157p.html&source=iu&pf=m&fir=81RPAvQfgrDL-

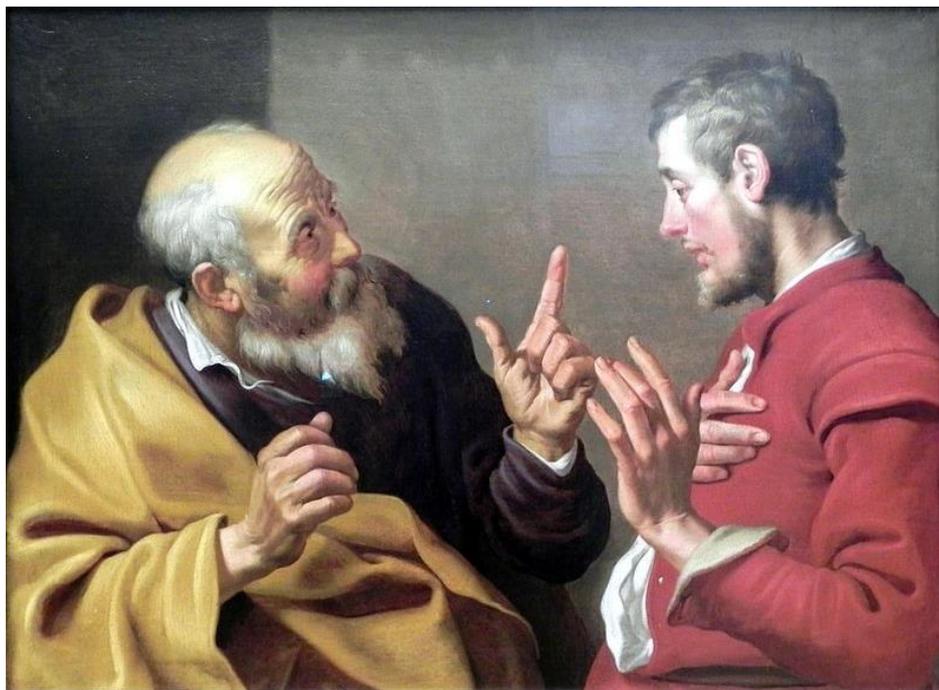
https://www.google.sk/search?q=Jacobsz+Lambert&espv=2&biw=1852&bih=995&tbm=isch&imgil=81RPAvQfgrDL-M%253A%252CSJ6a_dvmeI5wCM%252C_&usg=__gbSNRPKmlIB-f3p8CJXNE4u-p3Q%3D&ved=0CCoQyjc&ei=1bqAVOzpDpLPaMqdgtgL#facrc=__&imgdii=__&imgrc=gKrBtDKPKqZYNM%253A%3BWytevHvDvOLDtM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.cgfaonlineartmuseum.com%252Fj%252Fjacobsz1.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.cgfaonlineartmuseum.com%252Fj%252Fp-jacobsz1.htm%3B750%3B623

L. Jacobsz: Neposlušný prorok (1630)

L. Jacobsz: Večera v Emauzoch (17.st.)

L. Jacobsz: Eliša a Gehasi (1629)

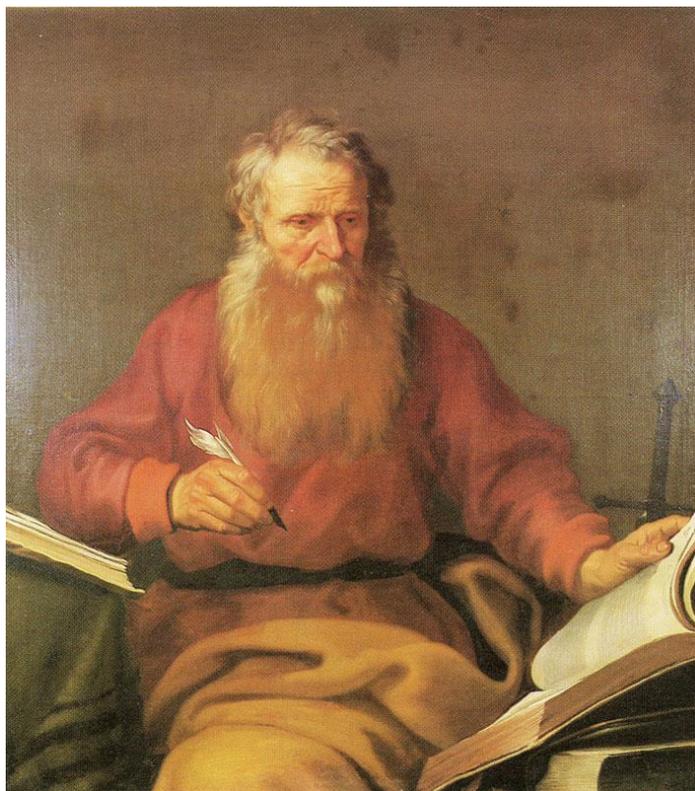
L. Jacobsz: Eliša odmieta Námanov dar (17.st.)

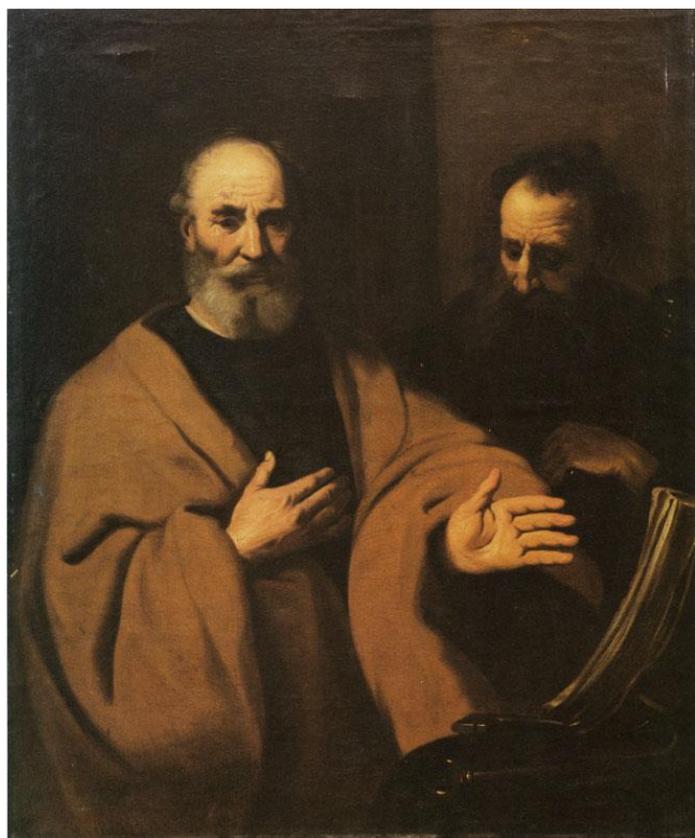
L. Jacobsz: Prorok Eliša a Naman (17.st.)

L. Jacobsz: Odpočinok na úteku do Egypta (1624)

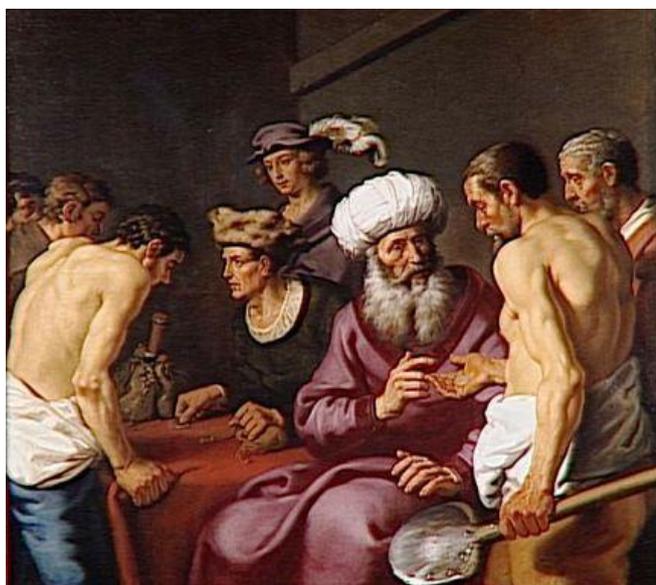
L. Jacobsz: Sv. Pavol (1629)

L. Jacobsz: Peter a Pavol (17.st.)

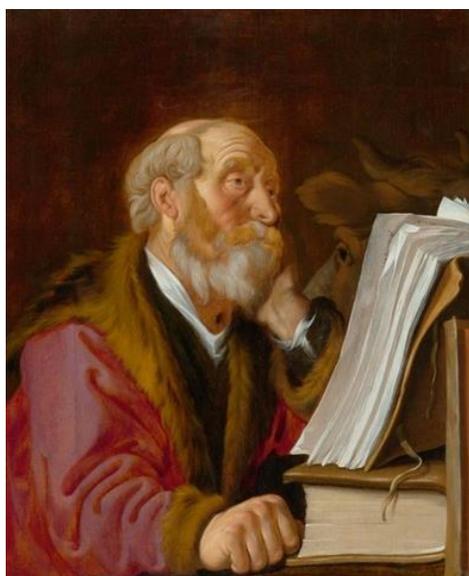
L. Jacobsz: Podobenstvo robotníkov na vinici (17.st.)

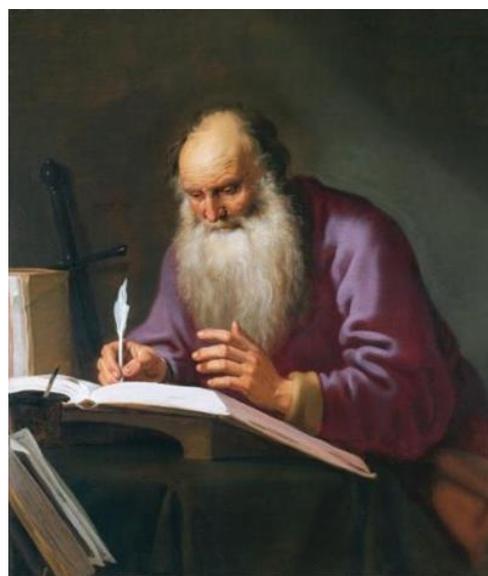
L. Jacobsz: Podobenstvo robotníkov na vinici (17.st.)

L. Jacobsz: Prorok z Bethelu (Amos?) stretáva Božieho muža (1629)

L. Jacobsz: Lukáš evanjelista s býkom pri čítaní (17.st.)

L. Jacobsz: Sv. Pavol Pustovník píše vo svojej pracovni (1629)

L. Jacobsz: Stará žena hrá na flautu (17.st.)

Jacopo Giovanni Battista di - R. Fiorentino

Jacques de Besançon - Majster Jacques de Besançon

jačmeň - pozri *Nasýtenie piatich tisíc; obilie, rastliny*

jadeit - špaň; biely až zelený, mikroskopicky vláknitý nerast, kremičitan hlinitosodný; *polodrahokam*; v *staroveku* používaný aj ako surovina na výrobu *tuše čiernej*; pozri *Olmékovia* (Kronika ľudstva)

Täubl: odroda *pyroxenu*; tvrdosť 6,5, hustota 3,2-3,3; zvyčajne belavý až zelenavý, rôznych odtieňov, nebadane sklovito lesklý, pevný húževnatý; býval používaný na výrobu nástrojov, dnes obľúbený v južnej a východnej *Azii*, kde sa z neho vyrábajú rôzne umelecké predmety, sošky, skrinky, amulety, kvety apod.; u nás jadeit osádzaný do *prsteňov*, brúsený do tvaru kvetov, listov, guľiek a iných ozdôb; nálezisko: *Barma, Čína*, bývalé sovietske štáty, *Mexiko*; jadeitu sa podobá *nefrit*, ale má iné zloženie (kremičitan vápnika, horčíka a železa); pozri *drahokamy a polodrahokamy*

www v súvislosti s heslom *nefrit*: nefrit je drahokam, odroda amfibolu; spolu s jadeitom označovaný názvom jade; jadeit je pyroxen a pôvodne sa názov „jade” používal na označenie tak jadeitu, ako aj nefritu; oba minerály vyzerajú podobne a majú aj podobné vlastnosti, ale kým nefrit je jadeit s kremennou kryštálovou štruktúrou a silikát vápnika a horčíka, jadeit je silikát sodíka a hliníka; z oboch minerálov je viac cenený jadeit, najviac levanduľový; keď sú oba typy jade opracované, rozlišujú sa aj leskom: leštený nefrit má olejový lesk, kým jadeit má sklený lesk; farba drahokamového nefritu je sýto špenátovo zelená, minerál má tvrdosť kolem 6-6,5 stupňa Mohsovej stupnice podobne ako kremeň, je však húževnatejší vďaka mikrokryštalickej štruktúre; po vyleštení má veľmi estetický vzhľad s dokonalým skleným leskom; historické a stále využívané nálezisko sa nachádza napr. na Sibíri; výrobky z ruského nefritu boli v Európe pojmom v 30.rokoch 20.st.; nefrit je drahokam, patrí do skupiny amfibolov, má hustotu 2.9-3.03, index lomu 1,654-1,667, väčšinou má tmavozelenú farbu a vzácne sa nachádza biely; často sa mýli s jadeitom a i Číňania majú pre oba kamene rovnaký názov

<http://eprakone.wordpress.com/2007/02/24/jadeit-jade-obnova-a-naplenny-zivot/>

Tider (jadeit, Čína)

jadrová čerň - čerň jadrová/čerň korková

Jael - (*Kniha sudcov 4,21-22*); izraelská žena, ktorá zabila kanaánskeho vodcu *Síseru*

https://www.google.sk/search?q=A.+Gentileschi:+Jael+killing+Sisera&espv=2&biw=1848&bih=995&tbm=isch&imgil=wGACcTp8AwP6bM%253A%253BG3h0LwI3QLAs0M%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.artbible.info%25252Fart%25252Flarge%25252F727.html&source=i&pf=m&fir=wGACcTp8AwP6bM%253A%252CG3h0LwI3QLAs0M%252C.&usg=__tL47ruhj-tpLUgKYSSP4hzWA1HA%3D&ved=0CCoQyjdqFQoTCNX_3smf2sYCFUa8FAodYHEGSg&ei=D86kVZW8Dcb4UuDimdAE#imgrc=wGACcTp8AwP6bM%3A&usg=__tL47ruhj-tpLUgKYSSP4hzWA1HA%3D

J. P. Saenredam podľa H. Goltziusa: Jael a Sísera (16.st.)

Jael zabíja Síseru (grafický list z Philips Medhurst Bible)

J. Saenredam podľa L. van Leydena: Jael zabíja Síseru (rytina, 1600)

Jael zabíja Síseru (grafický list z Philips Medhurst Bible)

Jael ukazuje Barakovi zabitého Síseru (grafický list z Philips Medhurst Bible)

Jael zabíja Síseru (grafický list z Philips Medhurst Bible)

Jael ukazuje Barakovi zabitého Síseru (grafický list z Philips Medhurst Bible)

Barak nachádza Síseru mŕtveho (grafický list z Philips Medhurst Bible)

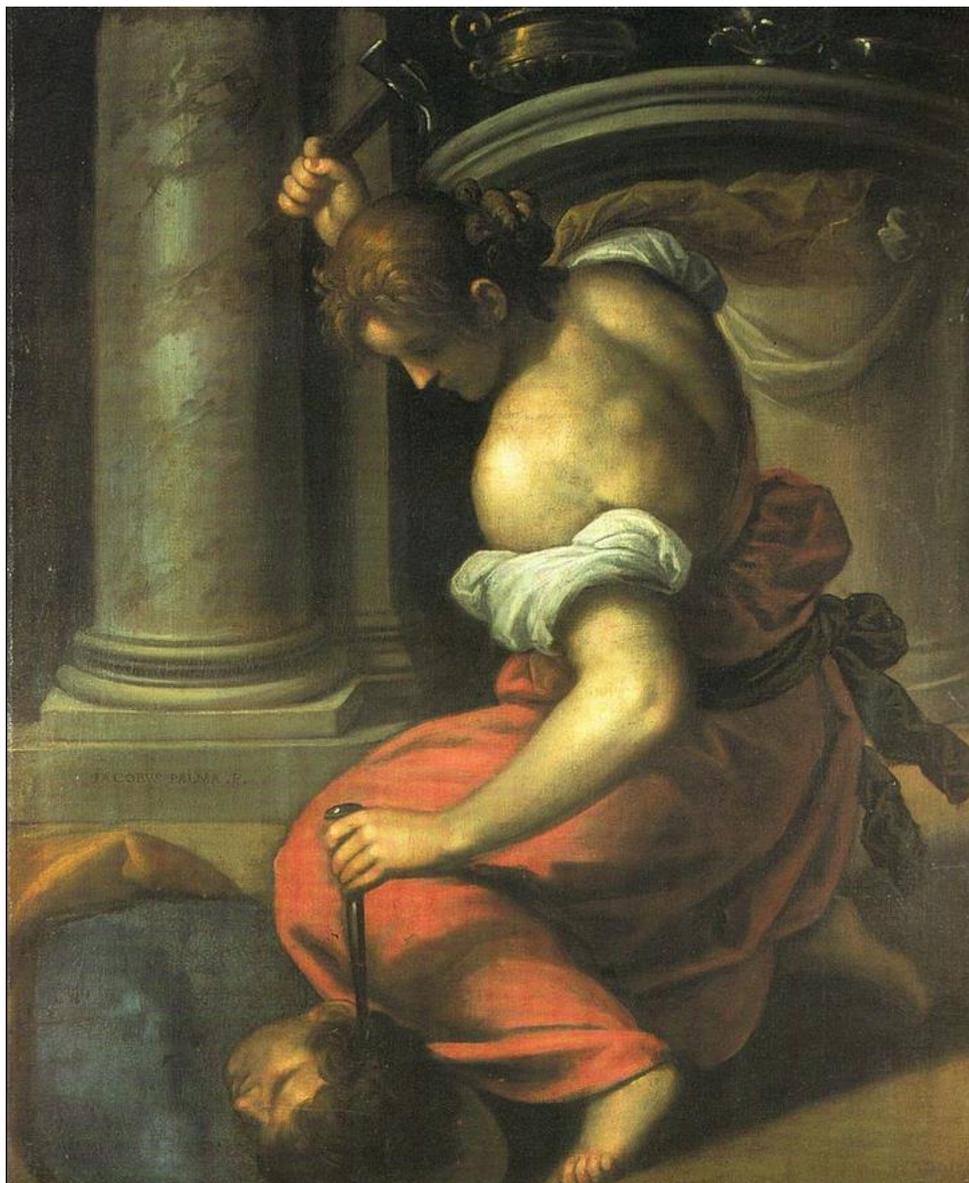
Barak nachádza Síseru mŕtveho (grafický list z Philips Medhurst Bible)

Barak nachádza Síseru mŕtveho (grafický list z Philips Medhurst Bible)

A. Gentileschi: Jael a Sisera (1620)

G. Negretti: Jael zabíja Síseru (16.-17.st.)

J. de Bray: Jael a Sísera (1659)

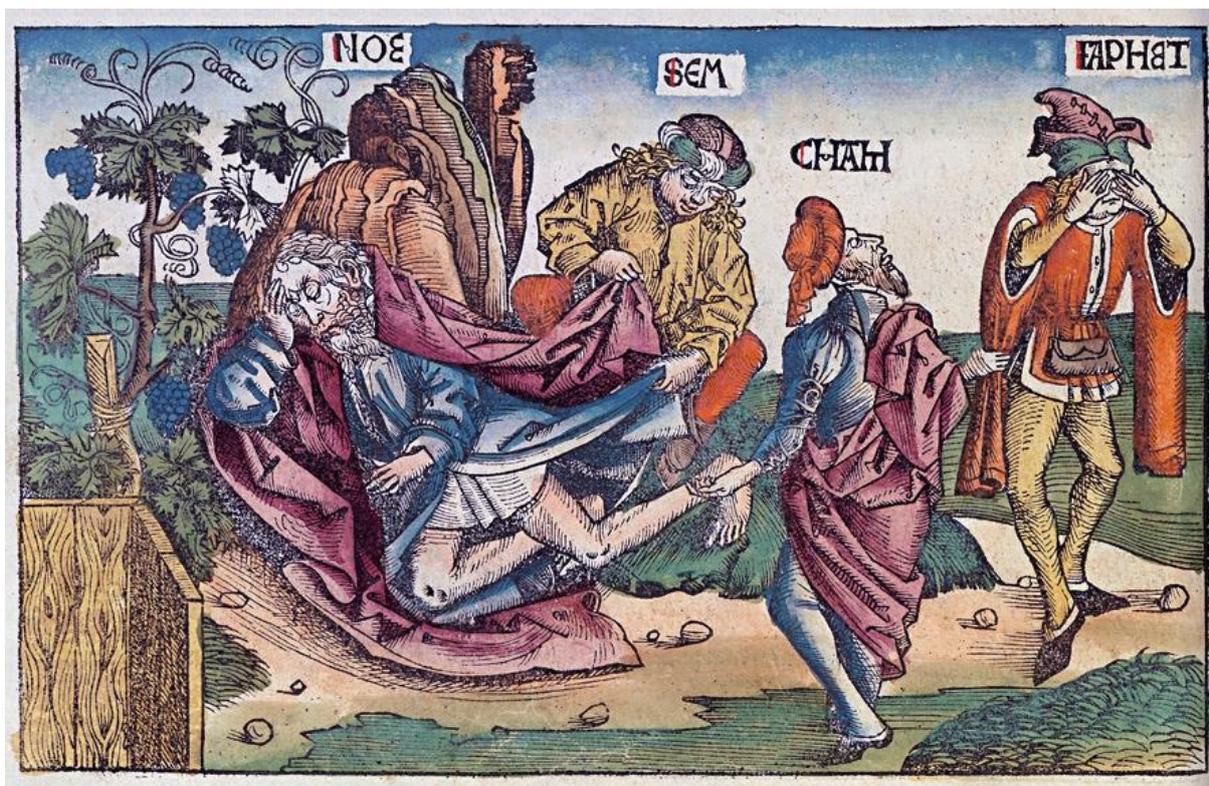
J. J. Tissot: Jael ukazuje Barakovi zabitého Síseru (1896-1902)

G. Doré: Sisera zabitý Jael (drevoryt, 1866)

Jáfet - hebr. יָפֶֿתֿ / יֶפֶֿתֿ / Jáfet, Jefet; Yapheth, gréc. Ἰάφεθ/Iapheth; lat. Iafeth alebo Japetus; arab. يافث; jeden zo synov *Noeho*; v biblickej rovnako ako koránskej tradícii Jáfet je považovaný za predka európskych a niektorých ázijských národov; *synkretické* náboženstvá neskôr tvrdili, že Jáfet bol v skutočnosti *Titán Iapetus* a *Neptún*; Jáfet sa narodil, keď bolo jeho otcovi 500 rokov; mal ešte bratov *Šéma* a *Cháma*; z doby po *potope sveta* vypráva biblia zaujímavú udalosť, ktorá sa udiala medzi Noem a jeho synmi; Noe bol prvý, kto zasadil vinič; napil sa vína a opil sa; ležal nahý v stanu; keď Chám uvidel nahotu svojho otca, povedal o tom svojim bratom vonku; Šém a Jáfet tedy vzali plášť a oba si ho dali na ramená; potom pospiatky išli a prikryli nahotu svojho otca; boli obrátení čelami späť, tak nahotu svojho otca nevideli; v kresťanskom svete a umení je motív opitého a zosmiešňovaného Noeho je predobrazom zosmiešňovaného Krista

<https://en.wikipedia.org/wiki/Japheth>

H. Schedel: Noe a jeho synovia (drevoryt, Norimberská kronika, 1493)

C. Procaccini: Opitý Noe (16.-17.st.)

Jaffa - hebr. יָפֹה – „prekrásna“; ,arab. يافا; pozri *Izrael*

<https://sk.wikipedia.org/wiki/Jaffa> (pr%C3%ADstav)

A.-J. Gros: Napoleon navštevuje chorých na mor v Jaffe (1804)

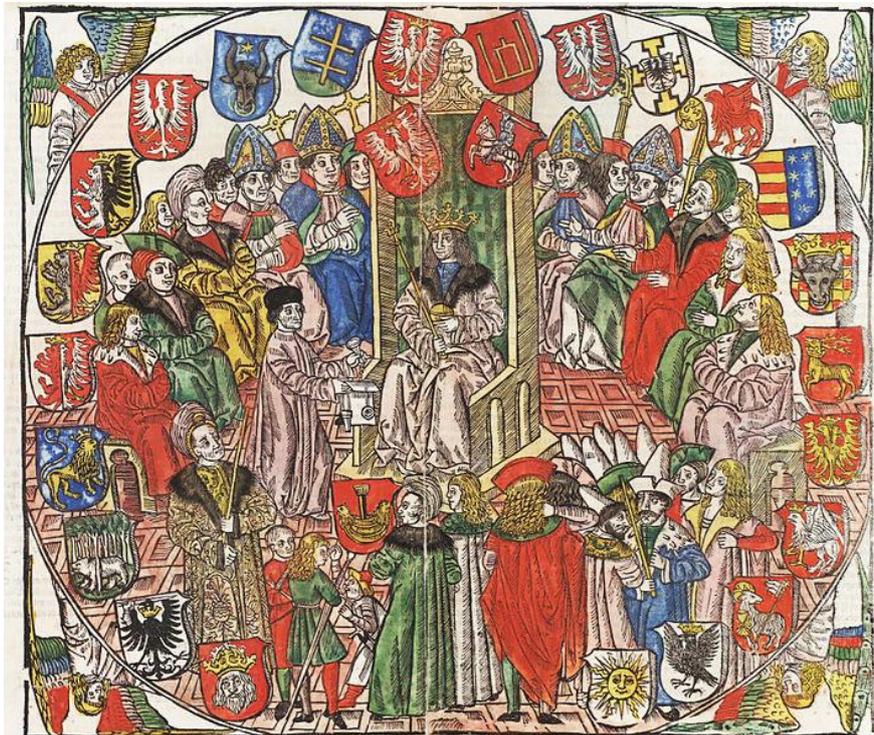

G. Bauernfeind: Trh v Jaffe (1887)

Jagelonci -

[http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Alaksandar._%D0%90%D0%BB%D1%8F%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80_\(1506\).jpg](http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Alaksandar._%D0%90%D0%BB%D1%8F%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80_(1506).jpg)

<http://pl.wikipedia.org/wiki/Jagiellonowie>

Autor neuvodený: Veľkovojevoda Alexander na sneme (farebný drevoryt, 1506)

M. Bacciarelli: Kráľ Vladislav udeľuje výsady Krakovskej akadémii (1784)

jagellonská gotika - pomenovanie *vladislavská gotika* podľa dynastie Jagelloncov (Vladislava II. a Ludvíka Jagelloncov); termín *vladislavská gotika* odvodený od mena panovníka Vladislava II.

jaguár - Biederman: v *Amerike* zodpovedá druhovo príbuznému *leopardovi*; v starom *Mexiku* symbolom jedného z *aztéckych* vojenských rádo (druhý rád mal za symbol *Orla*; spolu tvorili dva elitné oddiely aztéckych bojovníkov, ktorí na *Zemi* stelesňovali *duálny* systém nebeských polárnych síl, *Slnko* a *Hviezdy*); jaguár bol súčasne symbolom 14. z dvadsiatich denných znamení v *kalendári aztéckom*; *Mayovia* ho nazývali *balam* (tak nazývaný aj kňaz predpovedajúci budúcnosť); *balama* zobrazovali na hlinených nádobách spolu s úponkami lekna alebo prebodnutého šípom bohyne *lásky*; v mýtoch juhoamerických kmeňov vystupuje ako ochranný duch *šamanov*; veľkú úlohu v kultoch tejto oblasti majú jaguárie dvojčatá

Baleka v súvislosti s heslom *predkolumbovské americké umenie v oblasti Ánd*: vlastný kultúrny a umelecký vývoj vymedzený obdobím od 1000 pr.Kr.: vyhraňujúca sa *ikonografia* jaguára, spájaného významom s *kukuricou*

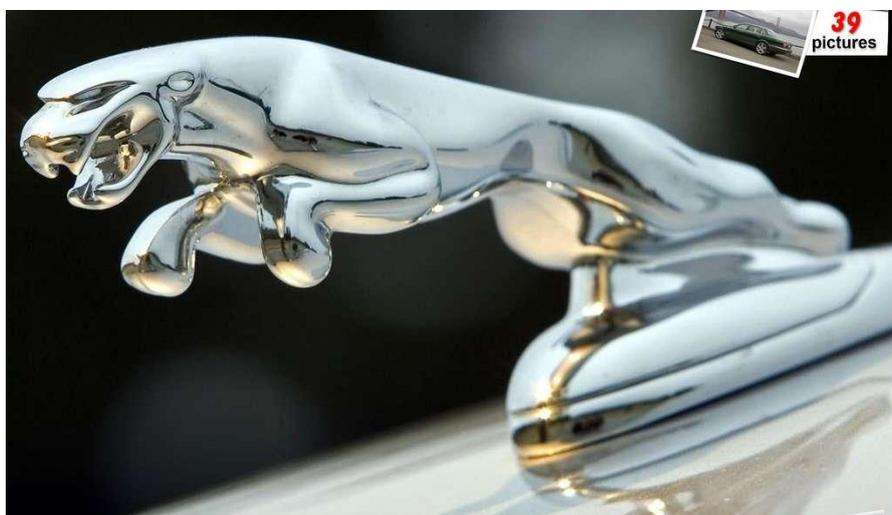
-v súvislosti s heslom *predkolumbovské umenie Mexika a Strednej Ameriky*: *olmécke bazaltové* hlavy ázijských a negroidných typov z nálezísk San Lorenzo, La Venta, Tres Zapotes; zobrazujú zrejme mýtickú postavu kňaza splodeného bohom - jaguárom; s kultom boha - jaguára súviseli aj *olmécke* kultové *masky* výrazom blízke mačkovitej šelme, s výraznými ázijskými črtami; rovnako aj štylizované hlavy jaguárov na *mozaikových dlážkach*; *toltécke umenie*: ríša *Toltékov* bola vojnová a rozpínavá, čo sa odzrkadľovalo aj v umení: namiesto mýtických a historických postáv a výjavov zobrazovalo hrôzu zániku (*orly a jaguáre* požívajú ľudské srdcia, hromady lebičiek); toto poklasické obdobie je doložené monumentálnou skulptúrou zobrazujúcou staré aj nové božstvá (pozri *indiánski bohovia*), ktoré majú podobu jaguárov, hadích hláv apod.; v *zapotéckom umení* boli najvýraznejším výtvarným prejavom *urny* pre svoj tvar a výzdobu; zobrazujú mýtické bytosti, najmä jaguára a *netopiera*, zvieratá významovo späté s božstvami *dažďa* a *kukurice*; pozri *atribúty, symboly a alegórie, zvieratá; bohovia vodní*

Aztecý boh Tezcatlipoca v aspekte jaguára (Codex Rios)

E. Delacroix: Jazdec napadnutý jaguárom (1855)

Jaguár v skoku (emblém automobilu Jaguár XJ Super V8)

jaguári muž - *olmécke* plastiky kultu jaguára, stelesňujúce moc zeme; rovnako aj *chavínske* plastiky spájané významovou s kukuricou, základnou plodinou andskej civilizácie (pozri *predkolumbovské americké umenie...*)

jáhen - český termín pre *diakona*

jáhly - potravinárska surovina, ktorá je vyrábaná lúpaním *prosa*; vznikajú tak žlté guľôčky s priemerom asi jeden milimeter. Používajú sa varené v rade tradičných slovenských pokrmov - napr. K príprave jáhelníku (na sladko i na slano), jáhelnej kaše a prosných trhancov; majú vysokú výživovú hodnotu - obsahujú minerálne látky (draslík, horčík, fosfor, meď, železo, zinok), vlákninu a vitamíny skupiny B; proso je náročné na pestovanie (musí sa často plieť), preto bolo pšeno v stredoveku drahé a varilo sa ako sviatočné jedlo a neskôr ich začala v kuchyniach českých krajín nahrádzať ryža; po prebraní a pred vlastnou úpravou je vhodné pšeno prepláchnuť a niekoľkokrát spariť horúcou vodou, aby sa zbavili horkastej a trpkastej chuti. Varené či dusené jáhly sa používajú ako príloha obdobne ako ryža; práve ryžou bolo tradičné pšeno vytlačené (od novoveku, predovšetkým v Európe okrem východnej); napr. namiesto jáhelníku nastúpil na sladko ryžový nákyp a na slano rizoto; pozri *pšeno*

jahňa - pozri *pergamen velínový, perzián/karakul, boregos; ovca, zvieratá*

E. Fulla: Idyla slovenskej rodiny

jahňacia koža – *koža jahňacia*

jahoda - pozri *plody*

Majster hornorýnsky: Madona s jahodami (15.st.)

Jahve, Jehova - pôvodne božstvo *hebrejských* púštnych kmeňov, zjavujúce sa v podobe horiaceho kriku alebo ohnivého stĺpu; neskoršie jediný boh judaistického *monoteizmu*, ktorého magická sila zapovedala vyslovovať jeho meno inak ako opisom (pozri *tabu*) s výnimkou veľkňazov vo *svätostánku* > v *byzantskom* kresťanstve pozri *obrazový spor*; v *stredoveku* označovaný ako Jehova, v našich prekladoch *Hospodin*

<http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%99%D7%94%D7%95%D7%94>

<http://it.wikipedia.org/wiki/Yahweh>

Cohen: pre orientálne myslenie nie je meno iba obyčajnou nálepkou; verilo sa, že meno postihuje podstatu osoby či predmetu, ktorý ho nesie; z toho dôvodu bola priznávaná osobitná úcta k „vyslovenému Menu“ (hebr. „šem ha-meforaš“) Boha, ktoré zjavil ľudu Izraela, t.j. úcta k tetragramu JHVH; zdá sa, že v biblických dobách pre jeho používanie neexistovali v hovore žiadne zábrany; pripájanie „Jah“ alebo „Jahu“ k osobným menám pretrvávalo medzi Židmi až do konca babylonského exilu (pozri babylonské zajatie); avšak v ranom rabínskom období bolo jeho vyslovenie zakázané a obmedzené na chrámovú bohoslužbu; tetragram bol súčasťou kňazského požehnia, ktoré bolo každý deň prednášané v Chráme; vyslovoval ho aj veľkňaz na deň zmierenia (Jom Kippur), keď vykonával trojnásobné vyznanie hriechov za seba, za kňazov a za židovskú obec; v poslednom období trvania druhého Chrámu (stavba po návratu zo zajatia) sa prejavovalo zdráhanie vyslovovať tetragram jasne a zreteľne (bolo napr. prehlušované spevom kňazov); za touto snahou nevyslovovať Menu tušíť isté zníženie mravnej úrovne kňazov; existuje aj vysvetlenie, že snahou bolo odlišiť tak Židov od Samaritánov, ktorí Boha označovali ako „Meno“ a nie JHVH; alebo snaha odlišiť Žida od židokresťana; zvyk zákazu vyslovovať tetragram napokon viedol k tomu, že v Sanhedrinu X, I stálo napísané, že „ten, kto vyslovuje Meno podľa písmen, bude vylúčený z podielu na budúcom živote; jeden rabin v 3.st. učil: „Ktokoľvek výslovne povie Meno, je vinný hrdelným zločinom“; v synagogálnej bohoslužbe bolo namiesto JHVH vyslované Adonaj – „môj Pán“, ale existuje tradícia, podľa ktorej učenci pôvodnú výslovnosť pravidelne raz alebo draa razy za sedem rokov odovzdávali svojim žiakom; avšak aj tento zvyk časom vymizol a dnes už výslovnosť JHVH nikto s istotou nezná

Jordan: hypoteticky vykonštruovaná vokalizovaná podoba tetragramu JHVH; meno izraelského boha bolo JHVH (písané bez samohlások, pre ktoré stará hebrejčina nemala znaky); túto konštrukciu vytvorili starovekí masoréti; pozri *tetragram*

Jordan v súvislosti s heslom *JHVH*: meno *Jehova* je skomolenina mena izraelského boha JHVH, vytvorená v 13.storočí, resp. iná vokalizácia písmen JHVH; objavuje sa v anglických prekladoch *Starého zákona*; pozri *Jahve*

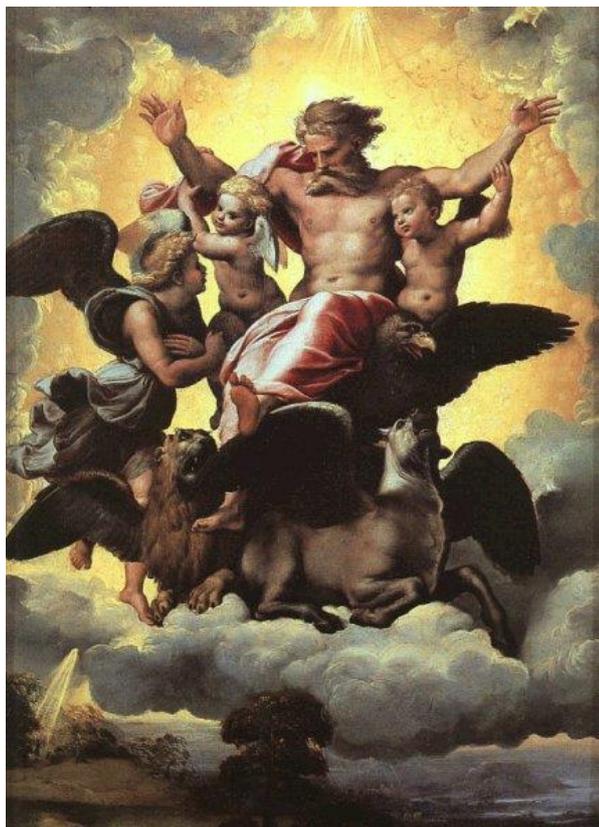
Nový biblický slovník: v českých prekladoch sa Jahve zvyčajne prekladá ako *Hospodin*; slovo Jahve vzniklo nasledovným spôsobom: pôvodný hebrejský text neobsahoval samohlásky a v tom čase bol tetragram JHVH natoľko posvätný, že sa nevyslovoval (pozri *tabu*); pri čítaní sa nahrádzal významom adonaj – „môj Pán“; kombináciou samohlások tohto slova so spoluhláskami JHVH vzniklo slovo Jahve; prvé dôkazy o tomto tvare máme z 12.st.; v úzkom slova zmyslu sa dá povedať, že Jahve je jediné „Boží meno“, t.j. vlastné meno osoby, hoci táto osoba je Bohom; na rozdiel od *Elohim*, ktoré je obecným pomenovaním Boha; pozri *El, boh*

www: namiesto toho, aby vyslovovali Jahve počas modlitby, Židia hovoria Adonaj („Pán“); halacha vyžaduje, aby aj toto slovo sa obmedzilo iba na modlitbu; ak sa v rozhovore stretne viacej osôb, aj keď nehovoria hebrejsky, budú volať k Bohu „Hasem“ (השמ), čo je hebrejský výraz pre „Meno“ (Levitikus 24,11)

www: namiesto aby vyslovovali JHVH počas modlitby, Židia hovoria Adonaj (Pán); Halacha vyžaduje, aby sekundárne pravidlo (meno Adonaj) bolo umiestnené okolo primárneho výrazu (JHVH), aby sa zamedzilo možnosti, že hlavný príkaz bude porušený; tak v obyčajnej náboženskej praxi sa slovo Adonaj obmedzuje iba na modlitbu; v rozhovore veľa Židov, aj keď nerozpráva hebrejsky, budú oslovovať Boha iba slovom „Hasem“ (hebr. השם – „Meno“); to sa objavuje v *Levitiku (24,11)*; spoločný názov pre Boha v hebrejskej biblii je *Elohim* (hebr. אלהים); toto meno na rozdiel od iných titulov Boha v judizme, sa tiež používa pre bohov iných náboženstiev, anjelov, ba dokonca veľmi významných ľudí (*Ján 10,34-36*); koreň Eloah (אלה) je ženské podstatné meno a znamená bohyniu (používa sa v poézii a neskoršej próze, napr. Kniha Jobovej) a končí mužskou príponou v množnom čísle im (hebr. ים); vzniknuté slovo Elohim označuje pluralitu mužskej a ženskej podstaty, zatiaľ čo „Gd“ predstavuje singulárnu identitu; hebrejské Božie meno *El* zrejme vychádza z koreňa slova s významom sila, moc; niekedy sa vzťahuje k bohu a niekedy k pravému Bohu Izraela; slovo *El* sa takmer vždy objavuje ako súčasť ďalších slov, v ktorých definuje význam, ktorý ho odlišuje od falošných bohov; väčšina veriacich Židov dodržiava zákaz odhadzovať sväté predmety a akékoľvek dokumenty, ktoré obsahujú meno Božie; raz napísané musí byť uchovávané do neurčitej doby, čo vedie k pozoruhodnému správaniu; materiály sú úmyselne písané skrátenou formou Božieho mena, takými sú napr. písmená Gd; je zaujímavé, že nie všetci Židia súhlasia s tým, že zákaz neplatí pre nehebrejské výrazy Božieho mena; opotrebované kópie *Tóry*, ktoré už nemožno používať pri bohoslužbe, nesmú byť spálené alebo akýmkoľvek spôsobom zlikvidované; sú uchovávané v podkroví synagógy, kde zostanú do doby, kedy sú obradne pochované

Despertad v súvislosti s heslom *American standard Version: Biblia kráľa Jakuba/King James Version* z roku 1611 a *American Standart Version* z roku 1901 prestalo dodržiavať zákaz používať v prekladoch meno *Jehova/Jahve* a nahrádzať ho titulom Adonaj – „môj Pán“

pozri *cherubín; tetragram, JHVH, invokácia, chrismon, symboly číselné: 4, kríž egyptský atoninský (tau), skala, berit; Sabaoth; deň Jahveho; aleluja; Hospodin; Jezabel*

Raffael: Ezechielovo videnie

G. Doré: Zničenie Leviatana (Izaiáš 27.1, 19.st.)

Jahve zástupov/Boh zástupov - iný výraz pre *Nebeské zástupy/Nebeské vojská*; pozri *Jupiter Sabazios* (www)

Jahveho sluha - hebr. *Abdiáš*

jahvizmus - viera *Hebrejov* v jediného boha *Jahve*, ešte v časoch, keď nebol vytvorený ucelený systém náboženstva (*judaizmus*), t.j. do *babylonského zajatia*

jachta - pozri *karusel 3, boeier; plachetnica, loď*

Jáchym - *Joachim*

Jairos - pozri *Vzkriesenie Jairovej dcéry*

jajoi - japonská *kultúra* zahŕňajúca koniec *neolitu* a ranú *dobu železnú*; jej pokračovaním je kultúra *jamato*; jajoi prinesená prisťahovalcami z *Kórey* (názov podľa ulice v *Tokiu*); rané obdobie (5.-2.st.pr.Kr.), stredné obdobie (1.st.pr.Kr. - 1.st.po Kr.; pozri *dynastia Čou, Čchín, Chan*) dva lokálne varianty: pochovávanie v hlinených *urnách* alebo kamenných skrinkách a pod *dolmeny* (pozri *kofun*); hladko-stenná keramika, prvý výskyt *železa*; neskoré obdobie (2.-4.st.); *terakotové* figúrky *haniwa*; pozri *japonské umenie*